



Profesorių Povilą Suveizdį sveikina Geologijos ir geografijos instituto direktorius dr. Algirdas Zuzevičius (V.Katino nuotr.).

Congratulations to Prof. Povilas Suveizdis by Dr. Algirdas Zuzevičius, Director of Geology and Geography Institute (Photo by V.Katinas).

GEOLOGIJA – DARBAS IR POMĖGIS

Profesoriui Povilui Suveizdžiui – 75

2006 m. birželio 30 d. popietę geologų bendruomenė ir svečiai susirinko pagerbti prof. habil. dr. Povilą Suveizdį jo jubiliejinio 75-jo gimtadienio proga. Ši graži šventė buvo proga prisiminti vieno iš Lietuvos geologijos kūrėjų, ilgamečio Geologijos instituto mokslinių tyrimų organizatoriaus ir vadovo, mokslininko ir pedagogo gyvenimo kelią.

Prof. Povilas Suveizdis – atstovas tos geologų kartos, kuri išvystė Lietuvos geologiją, kurių dėka mūsų krašto geologinis iširtumas pasiekė aukštą lygį, o tyrimų rezultatai tapo žinomi pasauliui.

Mokslinio kelio pradžioje P. Suveizdis savo erudicijai plėsti puikiai panaudojo bendravimo su vyresniais kolegomis ir žymiais geologais Juozu Dalinkevičiumi, Eugenijumi Liutkevičiumi, Aleksiejumi Bogdanovu galimybes. Pasitelkęs įgimtą darbštumą ir užsispyrimą siekiant tikslo, per palyginti trumpą laiką tapo pripažintu permo sistemos tyrinėtoju. Labai kruopštus ir įvairiapusiškas permo sistemos sluoksnių tyrimas padėjo sukurti detalią šios sistemos Pabaltijyje stratigrafinę schemą, atkurti paleogeografines ir tektonines to laikotarpio sąlygas bei akivaizdžiai parodyti, kad Pabaltijo permo baseinas buvo Europos cechšteininio baseino dalis. Toks įvairiapusiškas vienos sistemos tyrimas buvo svarbus žingsnis pereinant prie reikšmingiausių jo gyvenimo mokslinių tyrimų – tektoninių-paleotektoninių, apimant platesnį regioną ir visą geologinį pjūvį. Buvo sukurta lietuviškoji tektonistų

mokykla, pasirodė gausios publikacijos Lietuvos ir užsienio mokslinėje spaudoje. Pažymėtina, kad vienu esminių Jubilato tyrimų bruožų buvo siekis pritaikyti tyrimų rezultatus praktikoje – naftos paieškai, panaudojant geoterminių anomalijų galimybes, prognozuojant seisminius reiškinius.

Jubilato gyvenime nemaža laiko atiduota geologijos mokslinių tyrimų organizavimui Lietuvoje, tyrimų rezultatų vertinimui, rengiant mokslinius straipsnius, knygas, ataskaitas ir kitą mokslinę produkciją. P. Suveizdis buvo pirmasis geologas, mokslo bendruomenės išrinktas Lietuvos mokslo tarybos nariu. Jis daug prisidėjo prie nepriklausomos Lietuvos mokslinių tyrimų organizavimo ir jų finansavimo sistemos kūrimo. Džiugu, kad P.Suveizdžio moksliniai pasiekimai buvo pažymėti Valstybės premijomis, garbingais moksliniais laipsniais ir vardais.

Šventės pabaigoje Jubilatas papasakojo apie nelengvą, tačiau širdžiai malonų geologo darbą.

Kalbėdamas apie savo studijų ir veiklos kelią, P.Suveizdis prisiminė, kad praeito šimtmečio vidury-



Dr. Valdo Adamkaus aplinkosaugos premijos įteikimo ceremonijoje – šalia Jo Ekselencijos Lietuvos Respublikos Prezidento (dešinėje) prof. Povilas Suveizdis (2005 m. birželio 9 d., D.G.Barysaitės nuotr.).

After Dr. Valdas Adamkus Environmental Award handing ceremony (June 9, 2005): Prof. Povilas Suveizdis stands beside His Excellency President of Lithuania Valdas Adamkus (centre) (Photo by D.G.Barysaitė).

je Vilniaus universitete geologijos specialybės studentams didelį autoritetą ir poveikį turėjo Geologijos katedrai vadovavęs profesorius Juozas Dalinkevičius. Jis daugelį paskatino užsiimti gilesne Lietuvos sluoksnių ir juose randamų organinių liekanų analize. P.Suveizdžiui buvo pasiūlyta detaliau patyrinėti viršutinio devono Joniškių sluoksnius. Atlikęs keletą ekspedicinių išvykų ir surinkęs gausią medžiagą, jis buvo išmokytas vykdyti moksliniam tyrimui reikalingus darbus – nuo preparavimo, analizavimo iki aprašymo, literatūrinių studijų ir apibendrinimo, įsivainikavęs nepaprastai įdomių tektoninių-vertikaliųjų žemės plutos judesių tyrimo metodu, taikomą atskirame konkrečiame gręžinyje. P.Suveizdžiui teko padirbėti ir profesoriaus namuose padedant ruošti jo mokslinius darbus.

Kitas mokslinei veiklai, tiriant permo sistemą, didelę įtaką turėjęs žmogus buvo Leningrado naftos instituto profesorius Eugenijus Liutkevičius (beje, iš tėvo paveldėjęs ir lietuviškų genų). Jo dažni apsilankymai Lietuvoje, konsultuojant naftos paieškas, o P.Suveizdžio – Leningrade, suartino tiriant surinktą gausią naujai išgręžtų gręžinių medžiagą. Jos pagrindu, vadovaujant profesoriui, P. Suveizdis parengė ir 1962 m. apgynė kandidatinę disertaciją, skirtą Pabaltijo permo sistemai. Reikėtų paminėti ir dar vieną, turėjusį

įtakos tektoniniams tyrimams žmogų. Tai Maskvos universiteto profesorius Aleksiejus Bogdanovas. Su juo ir kitais žymiais tektonistais (tarp jų ir prof. V. Chai-nas) buvo tariamasi tarptautinio Europos tektoninio žemėlapių sudarymo klausimais.

Pirmieji nuoseklūs geologiniai tyrimai buvo susiję su permo sistema. Tokius tyrimus P.Suveizdis galėjo atlikti tik dėl palankių aplinkybių, nes Baltijos regione tuo metu buvo atliekami didelės apimties naftos paieškos ir geologinei nuotraukai skirti gręžimo darbai, kurių metu buvo iškelta daug kerno. Tai leido atlikti paleontologinius, stratigrafinius, paleogeografinius ir paleotektoninius tyrimus, daryti apibendrinimus, kurių rezultatas – jau minėta disertacija ir vėliau išleista monografija. Nuveikta nemažai – ištyrinėta apie 200 įvairioms klasėms priklausančių organinių liekanų rūšių, sukurta nauja stratigrafinė schema, koreliuojant su Vakarų Europos pjūviais, atkurta paleogeografinė raida pagal Europos cechšteino baseino litostratigrafinius ir biostratigrafinius ciklus, paleotektonikoje išryškintos ankstyvajame Wera ciklo baseine egzistavusios II-III eilės struktūros (įdaubos, struktūrinės nosys ir kt.). Pirmą kartą buvo išskirti apatinio permo sluoksniai.

Jubilatas prisiminė ir 1963 m., kai buvo reorga-

nizuojamas Geologijos ir geografijos institutas: geografai liko Lietuvos MA sistemoje, o geologai buvo „atiduoti“ TSRS geologijos ministerijai. Geologams teko dirbti varganomis sąlygomis – ankštose ir netinkamose darbui patalpose. Pasistačius naują erdvę pastatą Ševčenkos gatvėje, darbo sąlygos iš esmės pasikeitė. Visą tą laikotarpį buvo dirbama negailint jėgų ir, kaip sakoma, „surėmus pečius“ – vienybėje. P.Suveizdžiui teko eiti įvairias pareigas – nuo jaunesniojo bendradarbio iki direktoriaus pavaduotojo, atsakingo už mokslinį darbą. Įsimintinas institute jo pradėtas visiškai naujo – naftos – skyriaus organizavimas. Per daugelį metų čia išaugo naujų gabių mokslininkų, gausėjo mokslinė produkcija.

Tektonika P.Suveizdžiui – tai mokslų mokslas, labai plati geologijos mokslo šaka. Tiriant dabartinius gelmių sandaros elementus (lūžius, struktūras) bei juos lydincias deformacijas ir tebevykstančius procesus, tenka pasitelkti geofizinius metodus, panaudoti įvairiapusiškai geologiškai ištirtą gręžinių medžiagą ir tik tada spręsti apie struktūrų uždarumą, jų perspektyvumą rasti naftos, įrengti požemines saugyklas ir kt. Su panašiais tyrimais siejasi ir šiuolaikinių žemės drebežimų stebėjimai, jų ryšio su tektonikos elementais išaiškinimas, geoterminių reiškinių, ypač anomalijų tyrimas. Visais minėtais klausimais P.Suveizdžiui savo laiku teko domėtis – teko įvertinti Ignalinos AE seismines sąlygas ir atlikti viso Baltijos regiono seisminių-tektoninių rajonavimą. Vykdamas geoterminius tyrimus, teko juo susieti su tektonikos ypatumais Vakarų Lietuvos anomalinėje srityje. Laikui bėgant šie tyrimai įgijo taikomąjį pobūdį – buvo įrengta ir veikia pirmoji Klaipėdos geoterminei jėgainė, imanti žemės šilumą iš apatinio-vidurinio devono hidrogeoterminio horizonto.

Daugiausia dėmesio P.Suveizdis skyrė paleotektonikai. Ta tema 1982 m. buvo parengtas ir jo habilitacinis darbas – disertacija „Pabaltijo istorinė geologinė raida“. Vėliau, nuosekliai pagal struktūrinius aukštus tiriant ir taikant originalias metodikas, buvo sudaryta per 20 įvairių žemėlapių (tarp jų ir šiuolaikiniai tektoniniai). Visa tai yra kiekvienam besidominčiam Baltijos šalių geologija.

Prisimindamas tarptautinius renginius bei projektus, Jubilias išskirė du: susijusį su Europos tektoninio žemėlapio sudarymu, su tarptautinio tektonikos specialistų pasitarimu Vilniuje organizavimu bei dalyvavimu analogiškuose pasitarimuose užsienyje, ir UNESCO remtą projektą „Rytų Europos platformos

Tektonistų Mekoje – prie tolimojo Baikalo.
In tectonists' Mecca at the far Baikal.



pietvakarinis pakraštys”, dar vadinamą „Tornquist'o projektu“, kurio darbe dalyvavo daug specialistų, įvyko daug pasitarimų, sudaryta daug įvairios paskirties žemėlapių, paskelbta publikacijų.

Profesorius prisiminė dėstymą Vilniaus universitete, vadovavimą doktorantams, kurių išpuoselėta septyni, ekspertinį darbą Lietuvos mokslo taryboje ir Valsybinių mokslų premijų komitete (1992-1995 m.), daugelyje kitų ekspertinių tarybų bei redkolegijų sudėtyje. Parengta nemažai populiarių mokslinių straipsnių, kurie išspausdinti įvairiuose šalies žurnaluose.

Į Lietuvos geologijos ateitį P.Suveizdis žvelgia optimistiškai. Jo nuomone, taikomosios tektonikos kryptys neabejotinai bus svarbios ir ateityje. Todėl atsizvelgiant į šiuolaikiškas plačias informacijos gavimo ir naudojimo galimybes ir į ženkliai sumažėjusias gręžimo į apatinius struktūrinius aukštus apimtis, būtina maksimaliai ištyrinėti sukauptą ankstesnių gręžinių medžiagą, plėtoti geofizinius tyrimus ir visa tai kompleksiskai panaudojus sėkmingai pritaikyti naftos telkinių paieškai, požeminių saugyklų kūrimui, geoterminės energijos gavybai ir pan.

Gerbiamas Kolega, sveikindami Jus gražaus jubiliejaus proga, linkime geros sveikatos ir energijos toliau aktyviai darbuotis pamėgtuose geologijos mokslo baruose.

Doc. dr. Valentinas Kadūnas